

Prawo tworzenia najróżniejszych organizacji pozarządowych oraz prawo dobrowolnej w nich działalności bez wątplenia należą obecnie do grupy podstawowych praw człowieka. Wolność zrzeszania się to jeden z fundamentów demokratycznego państwa prawnego; trudno sobie wyobrazić współczesne społeczeństwo obywatelskie, w którym nie istniałyby gwarancje tej wolności. Precyzyjne ustalenie zakresu oraz głębi administracyjnej reglamentacji wolności zrzeszania się jest jednak zadaniem trudnym, szczególnie w kontekście zróżnicowania form jej realizacji. Formami takimi są bowiem z jednej strony nieposiadające osobowości prawnej i dysponujące ograniczonymi możliwościami stowarzyszenia zwykłe, a z drugiej strony – np. związki sportowe czy też stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, dysponujące wielkim kapitałem i możliwościami działania zbliżonymi nieraz do możliwości działania administracji publicznej. Dodatkowym utrudnieniem jest polityczny charakter wolności zrzeszania się, sprawiający, że w perspektywie historycznej – w realiach dokonywanych w relatywnie krótkim czasie przemian ustrojowych – zagadnienia te podlegały daleko idącym zmianom. Stabilność regulacji jest niewielka szczególnie w Polsce, gdzie w jednym stuleciu konieczne było przekształcenie trzech odrębnych regulacji prawnych byłych państw zaborczych w spójny system, by po trzydziestu latach system ten istotnie przebudować, dopasowując go do wzorców radzieckich i wreszcie powrócić do tradycji liberalnej po 1989 r.

Niniejsze opracowanie stanowi kompleksową analizę i ocenę kształtowania się administracyjnoprawnej regulacji sportu, w szczególności w kontekście zasad funkcjonowania, realizowanych zadań i uprawnień historycznie podstawowej, a obecnie wciąż ważnej formy organizacyjnej – zrzeszeń sportowych oraz statusu prawnego poszczególnych grup ich członków i innych osób związanych ze sportem. Znaczenie problematyki badawczej jest nie do przecenienia z racji wyjątkowej funkcji wspomnianych podmiotów – ich rolą jest bowiem organizowanie sportu, który stanowi fundament podnoszenia sprawności fizycznej, kształtowania lojalności czy wreszcie umiejętności przestrzegania reguł we współzawodnictwie¹. Jak trafnie zauważa S. Fun-

¹ Por. np. definicja sportu w *Słowniku języka polskiego PWN* (<http://sjp.pwn.pl/sjp/sport;2523172>, dostęp 18.12.2015). Sport bez wątplenia „angażuje wysiłek fizyczny (...) w naj-

dowicz, w sporcie i prawie dostrzec można identyczne zasady strukturalne i konstrukcyjne; sport i prawo to części systemu społecznego, w których normy (reguły lub ustawy) są konstytutywne i służą pokojowemu współżyciu w społeczności². Zadaniem niektórych zrzeszeń sportowych (np. uczniowskich klubów sportowych) jest także – o czym nie można zapominać – przygotowanie młodych ludzi do podjęcia w przyszłości form aktywności społecznej związanych z większą odpowiedzialnością; zrzeszenia takie stanowią bez wątpienia szkołę społeczeństwa obywatelskiego.

Za zaskakujące należy uznać, że wobec zarówno teoretycznej, jak i praktycznej doniosłości sygnalizowanych wyżej zagadnień są one w polskiej doktrynie prawa administracyjnego podejmowane stosunkowo rzadko. Naturalnie należy w tym miejscu zwrócić uwagę na opracowania: M. Badury, H. Basińskiego, G. Kałużnego, M. Wojcieszaka, *Ustawa o sporcie – komentarz*, Warszawa 2011; W. Cajsła, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011 oraz *Komentarz do ustawy o sporcie* pod red. M. Gniatkowskiego (Warszawa 2011), a także na cytowany już podręcznik S. Fundowicza. Jednak lista autorów podejmujących złożone problemy przemian w polskim prawie sportowym nie jest, niestety, długa, a ich opracowania mają często charakter ograniczonych objętościowo fragmentów prac zbiorowych bądź wręcz artykułów prasowych. Z drugiej strony – wydano, zarówno w naszym kraju, jak i za granicą, wiele orzeczeń sądowych związanych ze sferą sportu; problemów jest zatem w tej dziedzinie życia społecznego sporo i, jak się wydaje, można mówić o wyraźnej luce we współczesnej doktrynie materialnego prawa administracyjnego.

W oparciu o pobieżną analizę aktów normatywnych i literatury oraz liczne doniesienia medialne można sformułować tezę, w myśl której obowiązująca w Polsce regulacja prawna jest wyrazem zbyt daleko idącego wycofywania się państwa z normowania sportu, a w szczególności sportu zawodowego. Być może władze związków sportowych dysponują zbyt szerokim zakresem kompetencji przy stosunkowo słabym nadzorze nad tymi organizacjami, co w kontekście powiązań pomiędzy krajowymi i zagranicznymi organizacjami sportowymi oraz coraz dalej idącej profesjonalizacji i komercjalizacji sportu sprzyjać może nadużyciom o charakterze korupcyjnym. Pojawia się też pytanie, czy hierarchiczna struktura sportu, a także silne uzależnienie zawodników i sędziów od klubów i związków sportowych sprzyjają pełnej realizacji zasady dobrowolności zrzeszania się.

czystszej formie” (S. Connor, *A Philosophy of Sport*, London 2011, s. 4). W literaturze zagranicznej pojawiają się także negatywne oceny sportu jako zjawiska społecznego; sport bywa postrzegany jako „sztuczny, przelotny, antyintelektualny i trywialny” (R. Hoye, A.C.T. Smith, M. Nicholson, B. Stewart, *Sport Management. Principles and Applications*, London, New York 2015, s. 15).

² S. Fundowicz, *Prawo sportowe*, Warszawa 2013, s. 11.

Wreszcie warto, jak się wydaje, podjąć rozważania na temat trafności przyjmowania formy prawnej stowarzyszenia w odniesieniu do poszczególnych „szczebli” organizacji sportowych (kluby, związki sportowe i polskie związki sportowe). Nie można też pominąć oceny skali i celowości związanego niewątpliwie z profesjonalizacją i komercjalizacją sportu procesu systematycznego odchodzenia od klasycznej formy zrzeszenia na rzecz organizacji, których podstawowym celem jest osiąganie zysku. Jednym z ważnych celów niniejszego opracowania jest także analiza i ocena wpływu prawa międzynarodowego na działalność sportową, a przede wszystkim zakresu działania i kompetencji władz wybranych międzynarodowych organizacji sportowych. Trzeba też, jak się wydaje, odpowiedzieć na pytanie o charakter i skalę powiązań pomiędzy międzynarodowymi a krajowymi organizacjami sportu profesjonalnego.

Dla realizacji wyżej określonych celów oraz weryfikacji tez, opracowanie podzielono na dziewięć rozdziałów. Rozdział I obejmuje zagadnienia wprowadzające, takie jak analiza konstytucyjnych aspektów wolności zrzeszania się (rozdział 1.1) oraz podstaw prawnych funkcjonowania i miejsca zrzeszeń sportowych w systemie polskiej regulacji prawnej stowarzyszeń (rozdział 1.2). W rozdziale II analizie poddano zakres wolności zrzeszania się w stowarzyszeniach kultury fizycznej oraz zadania i środki działania stowarzyszeń (rozdział 2.1), a także regulacje prawne dotyczące: zakładania i rejestracji stowarzyszeń kultury fizycznej (rozdział 2.2), nadzoru nad tymi organizacjami (rozdział 2.3) i wreszcie zakładania i funkcjonowania uczniowskich klubów sportowych (rozdział 2.4). W rozdziale III wyodrębniono kwestie charakteru prawnego i zadań realizowanych przez związki sportowe i polskie związki sportowe (rozdział 3.1), a także tworzenia tych zrzeszeń (rozdział 3.2) oraz nadzoru nad nimi (rozdział 3.3). Rozdział IV to z kolei analiza kształtowania się podstaw prawnych działania szczególnych instytucji polskiego sportu – Polskiej Konfederacji Sportu (rozdział 4.1), Polskiego Komitetu Olimpijskiego i Polskiego Komitetu Paraolimpijskiego (rozdział 4.2). W najobszerniejszym rozdziale V podjęto skomplikowane zagadnienia kształtowania się statusu prawnego zawodników (rozdział 5.1) i sędziów (rozdział 5.2), w tym uprawnień, obowiązków oraz zakazów dotyczących tych uczestników aktywności sportowej.

Prowadzone w części pracy dotyczącej prawa polskiego badania w większości przypadków podzielono chronologicznie według okresów obowiązywania najważniejszych ustaw regulujących organizację polskiego sportu. Warto w tym miejscu podkreślić, że punktem wyjścia wszystkich zawartych w opracowaniu rozważań jest wejście w życie przepisów ustawy z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej³, co należy uznać za kamień milowy roz-

³ Dz.U. 1984, Nr 34, poz. 181 ze zm.

woju polskiego prawa sportowego – wtedy właśnie bowiem regulacja stowarzyszeń sportowych została po raz pierwszy w pełni wyodrębniona z ogólnej regulacji wolności zrzeszania się.

Rozważania związane z prawnomiędzynarodowymi uwarunkowaniami sportu zawarto w rozdziałach VI-IX. W rozdziale VI podjęto problematykę prawno-instytucjonalnych ram działalności organizacji sportowych na płaszczyźnie międzynarodowej, w tym wpływu prawa międzynarodowego na działalność sportową (rozdział 6.1) oraz wpływu prawa europejskiego na działalność sportową (rozdział 6.2). W rozdziale VII opisano zakres działania, strukturę i kompetencje władz wybranych międzynarodowych organizacji sportowych (Międzynarodowy Komitet Olimpijski [rozdział 7.3] oraz Międzynarodowa Federacja Piłki Nożnej [rozdział 7.4]) na tle ogólnych uwag dotyczących struktury sportu (rozdział 7.1) oraz zakresu kompetencji międzynarodowych organizacji w sporcie (rozdział 7.2). W rozdziale VIII zawarto refleksje na temat roli i miejsca sądownictwa międzynarodowego we współczesnym sporcie, w tym międzynarodowej kontroli decyzji władz zrzeszeń sportowych (rozdział 8.1), szczegółowych zasad funkcjonowania Sądu Arbitrażowego Sportu (rozdział 8.2) oraz ponadnarodowego charakteru orzecznictwa w dziedzinie sportu (rozdział 8.3). Rozdział IX to analiza społeczno-ekonomicznych i politycznych uwarunkowań sportu na kontynencie afrykańskim obejmująca rys historyczny instytucjonalizacji sportu afrykańskiego (rozdział 9.1), zagadnienie wpływu systemu kolonialnego na rozwój sportu na kontynencie afrykańskim (rozdział 9.2) i wreszcie problematykę integracji państw afrykańskich w strukturach międzynarodowych organizacji sportowych (rozdział 9.3). Jako że w niniejszym opracowaniu skupiono się głównie na – stosunkowo łatwych do przeprowadzenia – badaniach opartych na gruncie europejskim, uznano, że wprowadzenie dla porównania rozdziału przedstawiającego wpływ sportu na społeczeństwa pozaeuropejskie zdecydowanie podniesie wartość pracy. W związku z tym, że Afryka jest tym kontynentem, na którym wydarzenia sportowe mają szczególne znaczenie, zarówno z politycznego, jak i społeczno-ekonomicznego punktu widzenia, zdecydowano się na wybór właśnie tej części świata jako przedmiotu uzupełnienia monografii. Analiza ta wydaje się wartościowa także z racji tego, że w Afryce, podobnie jak w Polsce, realia historyczno-polityczne miały zasadniczy wpływ na kształtowanie się i rozwój struktur sportowych. Ciekawe są także postępy rozwoju tych struktur w kontekście globalizacji sportu, a także widocznego, niestety, w wielu dziedzinach pogłębiania się różnic pomiędzy krajami rozwijającymi się a tymi, które powszechnie uznaje się za rozwinięte.

Praca ma charakter analizy głównie dogmatycznej, wykorzystującej przede wszystkim – obok pozycji literaturowych i licznych pozycji orzecznictwa – akty normatywne tworzące system administracyjnoprawnej regulacji zrze-

szania się w organizacjach sportowych. Dla zwiększenia merytorycznej wartości opracowania i jego przejrzystości – bez nadmiernego powiększania objętości – zastosowano system rozbudowanych przypisów. Książka adresowana jest przede wszystkim do specjalistów z zakresu materialnego prawa administracyjnego, a także innych pracowników naukowych uczelni publicznych i niepublicznych. Z powodzeniem będzie służyć również studentom – nie tylko kierunków prawo i administracja, ale również studentom uczelni sportowych. Monografia może być źródłem cennych informacji dla wszystkich osób zainteresowanych problematyką form grupowej aktywności sportowej, w tym dla działaczy zrzeszeń oraz innych organizacji działających w polskim sporcie.

Poznań, czerwiec 2016 r.